

TOMASZ JERZYKIEWICZ¹

KREDA OKOLIC KRZESZOWA²
 (NIECKA ŚRÓDSUDECKA)

Cretaceous in the vicinity of Krzeszów
(Intrasudetic Basin)

Obszar kredowy położony pomiędzy Krzeszowem na północy i granicą państwa na południu został na podstawie szczegółowej mapy geologicznej zinterpretowany jako brachysynklina ograniczona od północy i południa fleksurami brzeżnymi. Brachysynklina Krzeszowa jest odrębną jednostką tektoniczną oddzieloną od reszty osadów kredowych niecki śródsudeckiej, występujących na południowym wschodzie, brachyantyklina Łącznej, w której jądrze odsłaniają się osady pstrego piaskowca.

W profilu osadów górnej kredy wydzielono osady lądowe dolnego i środkowego cenomanu, a wśród osadów morskich osady transgresywne, piaskowce, wapniste piaskowce, mułowce i gezy górnego cenomanu. Pozycję stratygraficzną tej dolnej części morskiego profilu kredy okolic Krzeszowa udokumentowano skamieniałościami. Do turonu zaliczono wapniste mułowce, wapniste piaskowce i piaskowce. W pierwszej części referatu autor przedstawił wyniki obserwacji terenowych i laboratoryjnych, które objęły badania struktur sedymentacyjnych, składu mineralnego i chemicznego skał, ich granulometrii i innych własności teksturalnych. Na podstawie tych danych prelegent wyróżnił w omawianym profilu sekwencję transgresywną i regresywną. Transgresja górnocenomańska wkroczyła na omawiany obszar od południowego zachodu. Piaskowce i zlepieńce transgresywne tworzyły nasypy przybrzeżne przemieszczane zarówno w kierunku brzegu, jak i równoległe do niego. Stopniowe obniżanie się brzegów i rozszerzanie się transgresji zaznaczyło się w dolnej części omawianego profilu stopniowym zmniejszaniem się ilości i wielkości ziarn materiału terygenicznego a także polepszaniem się jego wy-sortowania. Gezy występujące w środkowej części profilu powstały w warunkach najbardziej zwolnionej sedymentacji detrytycznej. Brzegi w czasie ich powstawania były niskie, a transgresja osiągnęła wówczas swoje maksimum. W zbiorniku sedymentacyjnym dochodziło w tym czasie do strącania się hydrozolu krzemionkowego pochodzącego z wietrzenia chemicznego skał krzemianowych. Warunki sprzyjały rozwojowi gąbek krzemionkowych. Tworzyły się spongiolity. Górna część profilu górnej kredy okolic Krzeszowa tworzy sekwencję regresywną, w której

¹ Wrocław, ul. Cybulskiego 30. Pracownia Geologii PAN.

² Streszczenie referatu wygłoszonego w Warszawie dnia 16 kwietnia 1969 r. Praca opublikowana w *Geologia Sudetica* vol. 5, Warszawa, 1970.

obserwuje się stopniowy wzrost ilości i wielkości ziarn materiału terygenicznego. Osady te powstały w warunkach stopniowego dźwigania się brzegów basenu sedymentacyjnego, które mogło być związane z orogenezą subhercyńską. Glaukonit jest w omawianym profilu osadów morskich dobrym wskaźnikiem tempa sedymentacji terygenicznej. W piaskowcach i wapnistych piaskowcach obserwuje się zwykle początkowe stadia glaukonityzacji ziarn detrytycznych oraz oddzielne ziarna folidoidów, w mułowcach oprócz folidoidów spotyka się małe ilości typowego glaukonitu. W gezach uznanych na podstawie składu mineralnego i granulometrycznego za osady maksimum transgresji, glaukonit właściwy występuje najobficiej tworząc poziom glaukonitytów. W tym jedynym w omawianym profilu wypadku reakcje wymienne pomiędzy zawiesiną ilastą i wodą morską zachodziły na dużą skalę i przez dłuższy czas, dzięki czemu szereg mineralny Smulikowskiego mógł zostać zrealizowany do końca. W wyniku tych przemian powstał typowy glaukonit tworzący w profilu poziom glaukonitowy. Mimo pewnych wahań głębokości morza omówiona w referacie część śródsudeckiego basenu sedymentacyjnego zachowała przez cały okres górnokredowy charakter płytkiego epikontynentalnego morza szelfowego.

*Pracownia Geologii Starych Struktur
Zakładu Nauk Geologicznych PAN
Wrocław*